

Υπηρεσία Τύπου και
Πληροφόρησης

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΥΠΟΥ αριθ. 131/21

Λουξεμβούργο, 15 Ιουλίου 2021

Απόφαση στην υπόθεση C-742/19
Ministrstvo za obrambo

Το Δικαστήριο διευκρινίζει τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η οδηγία σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας δεν εφαρμόζεται στις δραστηριότητες του στρατιωτικού προσωπικού

Η ως άνω οδηγία δεν αντιτίθεται στο να αμείβεται η περίοδος εργασιακής ετοιμότητας κατά τη διάρκεια της οποίας ο στρατιωτικός υποχρεούται μιν να παραμένει στο στρατόπεδο όπου υπηρετεί, αλλά δεν παρέχει πραγματική εργασία, κατά τρόπο διαφορετικό σε σχέση με μια περίοδο εργασιακής ετοιμότητας κατά τη διάρκεια της οποίας παρέχει πραγματική εργασία

Κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ Φεβρουαρίου 2014 και Ιουλίου 2015, ο Β. Κ., ο οποίος ήταν υπαξιωματικός του σλοβενικού στρατού, εκτελούσε «υπηρεσία επιφυλακής» διάρκειας επτά συναπτων ημερών ανά μήνα. Ο Β. Κ, κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας επιφυλακής, η οποία περιελάμβανε τόσο χρονικά διαστήματα κατά τα οποία όφειλε να εκτελεί καθήκοντα πραγματικής φρούρησης όσο και χρονικά διαστήματα κατά τα οποία μόνη του υποχρέωση ήταν να είναι στη διάθεση των ανωτέρων του, ήταν συνεχώς διαθέσιμος και παρέμενε στους χώρους του στρατοπέδου στο οποίο υπηρετούσε.

Το Υπουργείο Άμυνας, εκτιμώντας ότι, για καθεμία από τις ως άνω ημέρες «υπηρεσίας επιφυλακής» ως χρόνος εργασίας έπρεπε να θεωρηθούν οκτώ μόνον ώρες, κατέβαλε στον Β. Κ. τις κανονικές αποδοχές του για τις ώρες αυτές, ενώ για τις υπόλοιπες του κατέβαλε μόνο αποζημίωση ετοιμότητας η οποία ανερχόταν σε 20 % των βασικών του αποδοχών.

Η αγωγή που άσκησε ο Β. Κ., ζητώντας να του καταβληθεί αμοιβή υπερωριακής εργασίας για τις ώρες κατά τις οποίες, ενόσω διαρκούσε η «υπηρεσία επιφυλακής», δεν ασκούσε μιν καμία πραγματική δραστηριότητα στην υπηρεσία του εργοδότη του, αλλά ήταν υποχρεωμένος να είναι στη διάθεση των ανωτέρων του, απορρίφθηκε τόσο σε πρώτο όσο και δεύτερο βαθμό.

Στο ως άνω πλαίσιο το Vrhovno sodišče (Ανώτατο Δικαστήριο, Σλοβενία), το οποίο επιλήφθηκε αιτήσεως αναιρέσεως, αποφάσισε να ζητήσει από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν τυγχάνει εφαρμογής η οδηγία 2003/88¹, η οποία ορίζει ελάχιστα επιτακτικά όρια σχετικά, μεταξύ άλλων, με τη διάρκεια του χρόνου εργασίας, στη δραστηριότητα επιφυλακής που ασκείται από στρατιωτικό σε καιρό ειρήνης και, σε καταφατική περίπτωση, αν η περίοδος εργασιακής ετοιμότητας κατά τη διάρκεια της οποίας ο στρατιωτικός υποχρεούται μιν να παραμένει στο στρατόπεδο όπου υπηρετεί, αλλά δεν παρέχει πραγματική εργασία, πρέπει να θεωρείται ως χρόνος εργασίας, κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας, για τον καθορισμό της αμοιβής που οφείλεται σε αυτόν για την εν λόγω περίοδο.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

Με την απόφασή του, η οποία εκδόθηκε από το τμήμα μείζονος συνθέσεως, το Δικαστήριο διευκρινίζει, πρώτον, τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η δραστηριότητα επιφυλακής που ασκείται από στρατιωτικό αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2003/88.

¹ Οδηγία 2003/88/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας (ΕΕ 2003, L 299, σ. 9).

Προς τον σκοπό αυτόν, το Δικαστήριο διαπιστώνει, κατ' αρχάς, ότι το άρθρο 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ, το οποίο προβλέπει ότι η εθνική ασφάλεια παραμένει στην ευθύνη κάθε κράτους μέλους², δεν επιβάλλει τον αποκλεισμό της οργάνωσης του χρόνου εργασίας του στρατιωτικού προσωπικού από το πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης.

Ως προς το ζήτημα αυτό, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι οι κύριες αποστολές των ενόπλων δυνάμεων των κρατών μελών, οι οποίες συνίστανται στη διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας και στην προστασία της εθνικής ασφάλειας, περιλαμβάνονται ρητώς στις ουσιώδεις λειτουργίες του κράτους που οφείλει να σέβεται η Ένωση. Διευκρινίζει όμως ότι εξ αυτού δεν προκύπτει ότι οι αποφάσεις των κρατών μελών σχετικά με την οργάνωση των ενόπλων δυνάμεών τους εκφεύγουν του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, ιδίως όταν πρόκειται για εναρμονισμένους κανόνες σχετικούς με την οργάνωση του χρόνου εργασίας.

Συνεπώς, μολοντί ο οφειλόμενος από την Ένωση σεβασμός των ουσιωδών λειτουργιών του κράτους δεν συνεπάγεται πλήρη εξαίρεση της οργάνωσης του χρόνου εργασίας των στρατιωτικών από το πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, γεγονός παραμένει ότι το άρθρο 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ επιβάλλει η εφαρμογή στους στρατιωτικούς των κανόνων του δικαίου της Ένωσης σχετικά με την οργάνωση του χρόνου εργασίας να μην εμποδίζει την ομαλή εκπλήρωση των ουσιωδών αυτών λειτουργιών. Ως εκ τούτου, το δίκαιο της Ένωσης πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες τις οποίες κάθε κράτος μέλος προβλέπει για τη λειτουργία των ενόπλων δυνάμεών του και οι οποίες οφείλονται, μεταξύ άλλων, στις ιδιαίτερες διεθνείς υποχρεώσεις που έχει αναλάβει το εν λόγω κράτος μέλος, στις συγκρούσεις ή τις απειλές που αντιμετωπίζει ή, ακόμη, στο γεωπολιτικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται.

Όσον αφορά, εν συνεχεία, το προσωπικό πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2003/88, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η έννοια του «εργαζομένου» ορίζεται βάσει του κύριου χαρακτηριστικού της σχέσεως εργασίας, ήτοι της παροχής από ένα πρόσωπο σε άλλο και υπό τις οδηγίες του υπηρεσιών έναντι των οποίων λαμβάνει αμοιβή. Δεδομένου ότι τέτοια ήταν η περίπτωση του Β. Κ. κατά το επίμαχο χρονικό διάστημα, η εν λόγω οδηγία μπορεί να εφαρμοστεί εν προκειμένω.

Όσον αφορά, τέλος, το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2003/88, το οποίο ορίζεται με παραπομπή στο άρθρο 2 της οδηγίας 89/391³, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η δεύτερη οδηγία εφαρμόζεται «σε όλους τους δημόσιους ή ιδιωτικούς τομείς δραστηριοτήτων»⁴, εκτός και αν εγγενείς ιδιαιτερότητες ορισμένων δραστηριοτήτων του δημόσιου τομέα, παραδείγματος χάριν στις ένοπλες δυνάμεις, δεν επιτρέπουν την εφαρμογή της⁵.

Ως προς το ζήτημα αυτό, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι το άρθρο 2 της οδηγίας 89/391 δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι τα μέλη των ενόπλων δυνάμεων των κρατών μελών αποκλείονται στο σύνολό τους και επί μόνιμου βάσεως από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2003/88. Πράγματι, δεν αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας ορισμένοι κλάδοι του δημόσιου τομέα, θεωρούμενοι γενικώς, αλλά μόνον ορισμένες κατηγορίες δραστηριοτήτων στους κλάδους αυτούς, λόγω της ιδιαίτερης φύσης τους. Όσον αφορά ειδικότερα τις δραστηριότητες του στρατιωτικού προσωπικού, το Δικαστήριο επισημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι οι συνδεόμενες με υπηρεσίες διοίκησης, συντήρησης, επισκευής, υγείας, τήρησης της τάξης ή δίωξης των παραβάσεων δραστηριότητες δεν εμφανίζουν, αυτές καθαυτές, τέτοιες ιδιαιτερότητες ώστε να αποκλείεται κάθε προγραμματισμός του χρόνου εργασίας ο οποίος να πληροί τις απαιτήσεις που επιβάλλει η οδηγία 2003/88, τουλάχιστον κατά το μέτρο που οι δραστηριότητες αυτές δεν ασκούνται στο πλαίσιο στρατιωτικής επιχείρησης ή της άμεσης προετοιμασίας της.

Αντιθέτως, το Δικαστήριο κρίνει ότι η ως άνω οδηγία δεν εφαρμόζεται στις δραστηριότητες των στρατιωτικών και ιδίως στη δραστηριότητα επιφυλακής, όταν οι δραστηριότητες αυτές ασκούνται

² Κατά τη διάταξη αυτή, η Ένωση σέβεται τις ουσιώδεις λειτουργίες του κράτους, ιδίως δε τις λειτουργίες που αποβλέπουν στη διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας, τη διατήρηση της δημόσιας τάξης και την προστασία της εθνικής ασφάλειας.

³ Οδηγία 89/391/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Ιουνίου 1989, σχετικά με την εφαρμογή μέτρων για την προώθηση της βελτίωσης της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία (ΕΕ 1989, L 183, σ. 1).

⁴ Άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/391.

⁵ Άρθρο 2, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 89/391.

στο πλαίσιο της αρχικής τους εκπαίδευσης, στο πλαίσιο επιχειρησιακής άσκησης ή ακόμη στο πλαίσιο επιχειρήσεων που συνεπάγονται στρατιωτική δράση των ενόπλων δυνάμεων, ανεξαρτήτως του αν αυτές επιχειρούν σε μόνιμη βάση ή περιστασιακά, εντός ή εκτός των συνόρων του οικείου κράτους μέλους. Εξάλλου, η οδηγία 2003/88 δεν έχει εφαρμογή ούτε στις στρατιωτικές δραστηριότητες που εμφανίζουν τόσο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ώστε να μην προσφέρονται για την εφαρμογή συστήματος εναλλαγής προσωπικού το οποίο να καθιστά δυνατή την τήρηση των απαιτήσεων της οδηγίας. Το αυτό ισχύει όταν προκύπτει ότι η στρατιωτική δραστηριότητα ασκείται στο πλαίσιο έκτακτων συμβάντων, των οποίων η βαρύτητα και η κλίμακα επιβάλλουν τη λήψη μέτρων αναγκαίων για την προστασία της ζωής, της υγείας καθώς και της ασφάλειας του κοινωνικού συνόλου, η δε ορθή εκτέλεση των μέτρων αυτών θα διακυβευόταν αν έπρεπε να τηρηθούν όλοι οι κανόνες της ως άνω οδηγίας, ή επίσης όταν η εφαρμογή της οδηγίας σε μια τέτοια δραστηριότητα, μέσω της επιβολής στις αρμόδιες αρχές της υποχρέωσης να καθιερώσουν σύστημα εναλλαγής ή προγραμματισμού του χρόνου της εργασίας, θα μπορούσε να λάβει χώρα μόνον σε βάρος της ομαλής διεξαγωγής των καθαυτό στρατιωτικών επιχειρήσεων. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να κρίνει αν η δραστηριότητα επιφυλακής την οποία ασκούσε ο Β. Κ. εμπίπτει σε κάποια από τις ως άνω περιπτώσεις. Εάν η απάντηση είναι αρνητική, θα πρέπει να θεωρηθεί ότι η δραστηριότητα αυτή εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2003/88.

Δεύτερον, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, αν υποθεθεί ότι η οδηγία 2003/88 έχει εφαρμογή εν προκειμένω, περίοδος εργασιακής ετοιμότητας η οποία επιβάλλεται σε στρατιωτικό και συνεπάγεται τη συνεχή παρουσία του στον τόπο εργασίας του πρέπει να θεωρείται ότι συνιστά χρόνο εργασίας, όταν ο εν λόγω τόπος εργασίας είναι διαφορετικός από την κατοικία του. Εντούτοις, δεδομένου ότι ο τρόπος αμοιβής των εργαζομένων για τις περιόδους εργασιακής ετοιμότητας διέπεται από το εθνικό δίκαιο και όχι από την οδηγία 2003/88, η εν λόγω οδηγία δεν αντιτίθεται στο να αμείβεται η περίοδος εργασιακής ετοιμότητας κατά τη διάρκεια της οποίας ο στρατιωτικός υποχρεούται μιν να παραμένει στο στρατόπεδο όπου υπηρετεί, αλλά δεν παρέχει πραγματική εργασία, κατά τρόπο διαφορετικό σε σχέση με μια περίοδο εργασιακής ετοιμότητας κατά τη διάρκεια της οποίας παρέχει πραγματική εργασία.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ: Η προδικαστική παραπομπή παρέχει στα δικαστήρια των κρατών μελών τη δυνατότητα, στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς της οποίας έχουν επιληφθεί, να υποβάλουν στο Δικαστήριο ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ή με το κύρος πράξεως οργάνου της Ένωσης. Το Δικαστήριο δεν αποφαίνεται επί της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να επιλύσει τη διαφορά σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου. Η απόφαση αυτή δεσμεύει, κατά τον ίδιο τρόπο, τα άλλα εθνικά δικαστήρια που επιλαμβάνονται παρόμοιου προβλήματος.

Ανεπίσημο έγγραφο προοριζόμενο για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, το οποίο δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

Το [πλήρες κείμενο](#) της αποφάσεως είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα CURIA από την ημερομηνία δημοσίευσής της

Επικοινωνία: Estella Cigna-Αγγελίδα ☎ (+352) 4303 2582